

LANDINFORMATION

Ukraina

Situationen för internflyktingar

MA02 2022-01-13

MIGRATIONSVERKETS FUNKTION FÖR LAND- OCH OMVÄRLDSANALYS

Den 1 maj 2019 inrättade Migrationsverket en ny funktion för land- och omvärldsanalys. Funktionen benämns Migrationsanalys och finns inom Migrationsverkets Nationella operativa avdelning.

LANDINFORMATION FÖR HANDLÄGGNING AV MIGRATIONSÄRENDEN

Denna rapport är framtagen av Migrationsverket i enlighet med [EU:s allmänna riktlinjer för framtagande av landinformation](#) (2008). Rapporten innehåller landinformation avsedd för handläggning av migrationsärenden.

Rapporten bygger på noggrant utvalda informationskällor. Alla källor refereras med undantag för beskrivning av allmänt kända förhållanden.

Landinformation: Ukraina. Situationen för internflyktingar

2023-12-22, version 1.0

Rapporten är utgiven av Nationella operativa avdelningen,
Migrationsanalys – Migrationsverkets funktion för land- och omvärldsanalys.
Rapporten har publicerats i Migrationsverkets databas för landinformation, Lifos, ©
Migrationsverket (Swedish Migration Agency), 2023.
Publikationen kan laddas ner från <http://lifos.migrationsverket.se>

Innehållsförteckning

1. Inledning	5
1.1 Bakgrund	5
1.2 Syfte och frågeställningar.....	5
1.3 Avgränsningar	5
2. Internflykt från 2014 till februari 2022.....	6
3. Internflykt från februari 2022	7
3.1 Omfattning, ursprungsregioner och mottagarregioner	8
3.2 Den humanitära situationen.....	11
3.3 Rättigheter och stöd från myndigheter	13
3.4 Stöd från civilsamhället och internationella aktörer.....	16
3.5 Personer som återvänder till hemområden	17
Källförteckning	19

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Denna rapport är framtagen av Migrationsanalysenheten i syfte att ge en uppdatering av situationen i Ukraina. Utkast till rapport färdigställdes den 29 september 2023. Information och händelseutveckling därefter har inte inkluderats. Migrationsanalysenheten har tagit fram ytterligare tre rapporter: Ukraina - Aktuell konfliktutveckling och säkerhetsläge; Ukraina - Civilbefolkning under rysk ockupationsmakt; Ukraina - Kollaboration med ryska ockupationsmyndigheter. För att få en så heltäckande bild av aktuell situation som möjligt bör rapporterna läsas i tillsammans.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med rapporten är att översiktligt beskriva den ukrainska internflyktens omfattning och demografi samt den humanitära situationen för internflyktingar.

Frågeställningar:

- Hur stor är internflyktingspopulationen och hur ser den ut i termer av kön, ålder, ursprungs- och mottagarregioner? Hur har detta utvecklats över tid?
- Hur ser det ukrainska systemet för rättigheter och stöd till internflyktingar ut?
- Vilket stöd ger det ukrainska civilsamhället och internationella aktörer?
- Hur kan den humanitära och socioekonomiska situationen för internflyktingar beskrivas?
- Vilka grupper kan identifieras som särskilt utsatta?

1.3 Avgränsningar

Rapporten berör situationen för internflyktingar i Ukraina. Andra grupper som påverkats av den pågående konflikten och lever under svåra förhållanden utelämnas här i stor utsträckning.

Situationen för internflyktingar i Ukraina är föränderlig. Det hänvisas därför i flera avsnitt till organisationer som regelbundet rapporterar och tar fram lägesbilder över händelseutvecklingen.

2. Internflykt från 2014 till februari 2022

De strider som utbröt när Ryssland 2014 annekterade den ukrainska autonoma regionen Krim och rysskontrollerade lokala miliser tog kontroll över delar av länen Luhansk och Donetsk, tvingade många ukrainare i framför allt de östra delarna av landet på flykt. Det fanns därför redan vid starten av Rysslands fullskaliga invasion 2022 många internflyktingar i landet.¹ För de ukrainare som tidigt tvingades lämna Krim, Luhansk och Donetsk har eskaleringen 2022 inneburit att många åter tvingats på flykt.²

Antalet internflyktingar i Ukraina ökade snabbt från starten av konflikten 2014 och var som högst 2016 när 1,79 miljoner var registrerade hos ukrainska myndigheter. Under åren därefter sjönk antalet registrerade något.³ Enligt FN:s flyktingkommissariat (UNHCR) var 1,45 miljoner ukrainare registrerade som internflyktingar hos ukrainska myndigheter 2021. Ungefär hälften av dem hade då bosatt sig permanent i regeringskontrollerade områden, medan andra regelbundet korsade fronten eller hade registrerat sig som internflyktingar för att behålla tillgång till pensioner och egendom.⁴

Vid starten av den fullskaliga invasionen i februari 2022 uppskattade FN:s migrationsorganisation (IOM) och andra organisationer att det redan fanns 854 000 internflyktingar i landet.⁵

Skillnaden i antalet registrerade internflyktingar hos ukrainska myndigheter och uppskattningen av IOM kan troligtvis i stor utsträckning förklaras av att de tillämpat olika definitioner av vem som är internflykting.⁶ För att få ut sina pensioner krävde det ukrainska pensionssystemet att permanentboende i rysskontrollerade områden reste till ukrainskt kontrollerade områden för registrering och förnyelse av status som internflyktingar. Det bidrog till att antalet registrerade internflyktingar inte speglade antalet som faktiskt levde som internflyktingar.⁷

¹ IDCM, Global Report on Internal Displacement 2023, 2023-05-11, [url](#), s. 87

² Mykhnenko m.fl., Understanding forced internal displacement in Ukraine: insights and lessons for today's crises, 2022-09-15, [url](#), s. 703

³ Mykhnenko m.fl., Understanding forced internal displacement in Ukraine: insights and lessons for today's crises, 2022-09-15, [url](#), s. 702–703

⁴ UNHCR, Ukraine - 2021 Planning Summary, 2021-01-27, [url](#)

⁵ IOM m.fl., Update on IDP Figures in Ukraine, 2022-04-05, [url](#)

⁶ CSIS, The Civilian Impacts of a Possible Russian Invasion of Ukraine, 2022-02-02, [url](#)

⁷ Norwegian Refugee Council, Access to pensions for conflict affected persons and IDPs in Ukraine - Facts and Solutions, 2020-10-12, [url](#)

3. Internflykt från februari 2022

IOM följer sedan februari 2022 internflyktingar i Ukraina och publicerar regelbundet rapporter kring utvecklingen på sin [webbplats](#). Detta kapitel grundas i stor utsträckning på deras rapportering.

Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina har orsakat en humanitär kris. Av landets 38 miljoner stora befolkning har flera miljoner människor tvingats på flykt. Händelseutvecklingen från februari 2022 har förvärrat en redan svår situation för internflyktingar. Samtidigt som konfliktutvecklingen i Ukraina inneburit att flyktingar och motsvarande som vistats i utlandet och internflyktingar i vissa delar av landet kunnat återvända till sina hemområden, har ukrainare behövt fly andra delar när fronten och striderna flyttat. Det innebär att långt fler än de som för stunden lever på flykt har relativt aktuella erfarenheter av att leva som internflyktingar och liknande.

Uppskattningsvis 5,1 miljoner ukrainare lever nu enligt uppskattning från IOM som internflyktingar⁸, medan 6,3 miljoner vistas som flyktingar eller motsvarande⁹ i utlandet. Kvinnor, barn och äldre dominerar bland internflyktingar. Deras situation är generellt sett svårare än befolkningens i övrigt. Det handlar bland annat om svåra socioekonomiska förutsättningar kopplat till exempelvis inkomst, utbildning och tillgång till förnödenheter.¹⁰

Ukraina antog i april 2023 en strategi och operativ plan med fokus på internflyktingar som sträcker sig fram till 2025. Strategin lyfter fram fem områden:

1. statens hantering av de utmaningar som internflyktssituation innebär
2. evakuering av medborgare från osäkra områden och omhändertagande av deras humanitära behov
3. anpassning av internflyktingar i mottagarsamhällen
4. integrering och utveckling av internflyktingar i mottagarsamhällen
5. stöd till säkert återvändande och återintegrering i tidigare hemområden.

Strategin beskrivs som ett sätt att samlat hantera situationen med huvudfokus på anpassning och integration av internflyktingar i mottagarsamhällen.¹¹ Kontoret för FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter (OHCHR) har tidigare lyft att avsaknaden av strategi under 2022 bidragit till att

⁸ Antalet avspeglar situationen den 25 maj 2023 och är en uppskattning baserad på undersökningar och urval som genomförts av IOM.

⁹ Antalet avspeglar situationen den 15 augusti 2023.

¹⁰ IDCM, Global Report on Internal Displacement 2023, 2023-05-11, [url](#), s. 87–88

¹¹ Ukraina, Government approves State Policy Strategy on Internal Displacement for the period up to 2025, 2023-04-07, [url](#)

internflyktingar marginaliserats socialt och ekonomiskt.¹² Det återstår att se vilken effekt strategin och den operativa planen får.

3.1 Omfattning, ursprungsregioner och mottagarregioner

IOM:s senaste [rapport](#) om internflyktingar i Ukraina innehåller uppdaterad information om migrantrörelser inom Ukraina, demografi, behov av stöd samt tillgång till sysselsättning och inkomst.

I sin rapportering redogör IOM dels för situationen i olika län¹³, dels i större regioner: öst, syd, nord, väst, centrala samt Kiev. Organisationen saknar dock tillgång till de rysskontrollerade delarna av Ukraina och rapporterar därför inte om situationen för internflyktingar i dessa områden: Krim samt delar av Donetsk, Luhansk, Cherson och Zaporizjzja.¹⁴

IOM konstaterar sammanfattningsvis att:

- 5,1 miljoner ukrainare lever på flykt inom landet
- 50 procent av internflyktingarna lever i 5 län
- 7 procent av internflyktingarna har tidigare levt på flykt i utlandet
- 3,3 miljoner vill på sikt återvända till sitt tidigare hemområde
- 38 procent av internflyktingarna försörjer sig genom en regelbunden inkomst av lön
- 65 procent av internflyktingarna lever på eller under existensminimum
- spänningar mellan olika grupper i Ukraina ökar, exempelvis i frågan om rätten till socialt och humanitärt stöd.¹⁵

IOM rapporterar att det under 2023 inte har skett några stora förändringar när det gäller internflyktingarnas ursprungsregioner, eller vilka områden i landet de tar sin tillflykt till. En majoritet av internflyktingarna har sitt ursprung i landets östra delar, en relativt stor andel i de södra delarna och mindre andelar i övriga delar.¹⁶

IOM rapporterar att internflyktingarnas ursprung fördelar sig över län och regioner enligt nedan.

Tabell 1. Ursprung internflyktingar per region

Region	Andel	Antal
Öst	67 %	3 399 000
Syd	17 %	867 000

¹² USDOS, Ukraine 2022 Human Rights Report, 2023-03-20, [url](#), s. 32-33

¹³ Ukraina är indelat i 27 regioner/områden: 24 län (*oblast*), storstadsområdena Kiev och Sevastopol samt den autonoma republiken Krim.

¹⁴ IOM, Ukraine — Internal Displacement Report — GPS Round 13, juni 2023, [url](#), s. 2–3

¹⁵ IOM, Ukraine — Internal Displacement Report — GPS Round 13, juni 2023, [url](#), s. 1

¹⁶ IOM, Ukraine — Internal Displacement Report — GPS Round 13, juni 2023, [url](#), s. 3

Nord	7 %	381 000
Kiev	5 %	268 000
Väst	2 %	88 000
Centrala	1 %	53 000
Totalt		5 088 000

Tabell 2. Ursprung internflyktingar per län

Län	Andel
Charkiv	25 %
Donetsk	21 %
Zaporizjzja	10 %
Cherson	10 %
Luhansk	7 %
Andra län	26 %

Migrationsanalys konstaterar att det framgår att de flesta internflyktingarna har sitt ursprung i län i de östra delarna av landet där striderna länge varit som mest intensiva. Dessa län var även före 2022 till viss del ryssockuperade. En del internflyktingar har sin bakgrund i de norra delarna av landet och områden kring Kiev, vilka framför allt drabbades av omfattande strider under inledningen av den fullskaliga invasionen. Få internflyktingar har bakgrund i västra eller centrala Ukraina, trots de attacker som förekommer. Detta speglar sannolikt att påverkan av konflikten ändå varit relativt begränsad i jämförelse med andra delar av landet.

IOM rapporterar vidare om internflyktingarnas mottagarsamhällen, det vill säga vilka regioner och län de tagit sin tillflykt till, se nedan.

Tabell 3. Mottagare av internflyktingar per region

Region	Andel	Antal
Öst	33 %	1 665 000

Väst	19 %	974 000
Nord	15 %	773 000
Centrala	14 %	697 000
Södra	10 %	504 000
Kiev	9 %	455 000
Totalt		5 088 000

Tabell 4. Mottagare av internflyktingar per län

Län	Andel
Charkiv	14 %
Dnipro	12 %
Kiev (stad)	9 %
Kiev	9 %
Odessa	6 %
Andra län	50 %

Migrationsanalys konstaterar att internflyktingar finns i samtliga regioner i landet. De flesta söker skydd i sina egna län eller i andra närliggande områden. Hälften av dem vistas i fem län. På regional nivå vistas en tredjedel av internflyktingarna i landets östra del. Under 2023 har antalet som vistas i den östra respektive centrala regionen av landet minskat, medan de har ökat i västra, norra och södra. Förändringarna är dock begränsade och det är svårt att utifrån dessa dra slutsatser om var internflyktingarna kan komma att söka skydd framöver.¹⁷

Enligt IOM:s rapportering lever fler kvinnor och flickor (58 procent) än män och pojkar (42 procent) som internflyktingar. Barn (25 procent) och personer över 60 år (20 procent) utgör stora grupper. På hushållsnivå är det vanligt att

¹⁷ IOM, Ukraine — Internal Displacement Report — GPS Round 13, juni 2023, [url](#), s. 4

det i familjer lever personer över 60 år (44 procent), med kronisk sjukdom (40 procent) eller med funktionsnedsättning (30 procent). Hushåll som lever i internflykt består i genomsnitt av 3,3 personer och har 1,6 barn.¹⁸

3.2 Den humanitära situationen

Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina och de pågående striderna har orsakat en mycket svår humanitär situation i landet. Personer som tvingats på flykt inom landet har en ökad sårbarhet när tillgången till exempelvis försörjning, boende, vård och utbildning i många fall försämrats. FN:s kontor för samordning av humanitär hjälp (OCHA) följer utvecklingen och publicerar regelbundet lägesbilder på sin [webbplats](#).

OCHA uppskattade i början av september 2023 att 18 miljoner ukrainare är i behov av stöd. Det handlar om internflyktingar, men också om personer som återvänt till sina hemområden efter en tid på flykt eller personer som trots konflikten stannat kvar i sina hem. OCHA uppger att deras finansiering är otillräcklig och att brister i säkerhetsläget gör det svårt att nå ut med humanitärt stöd i de södra, östra och norra delarna av landet. Trots att humanitära organisationer anstränger sig för att nå ut till behövande i hela Ukraina, lyckas de bara i begränsad omfattning ge stöd till personer i rysskontrollerade områden. Osäkerhet, åtkomstbegränsningar och störningar begränsar möjligheten att nå ut dit.¹⁹ Mer information kring situationen i ryssockuperade områden finns i rapporten Ukraina – Civildbefolkning under rysk ockupationsmakt, som publiceras parallellt med denna rapport.

De senaste månaderna har allt fler attacker riktats mot områden en bit från fronten. En konsekvens av det är att skolor, vårdinrättningar och bostäder skadats i områden dit personer flytt för att söka skydd när de lämnat sina hemområden nära fronten. Den förstörelse kriget orsakat har påverkat tillgången till utbildning, vård och vatten. De traumatiska upplevelser många barn upplever påverkar deras välmående och möjlighet till skolgång. Bara 30 procent av skolbarnen i Ukraina genomför skolgång på plats, cirka 40 procent har digital undervisning, medan 30 procent genomför sin skolgång i hybridformat.²⁰

Boendesituationen har blivit en stor fråga i områden som tagit emot internflyktingar. Under 2022 löste ukrainska myndigheter internflyktingars mest akuta boendesituation genom tillfälliga boendeformer. Nationella och internationella organisationer hanterade andra angelägna behov, medan långsiktiga boendelösningar inte fanns på plats. Regeringen ger viss ekonomisk kompensation till familjer och lokala myndigheter som erbjuder internflyktingar tillfälliga boenden i hem, skolor, förskolor samt offentliga samlings- och gemenskapslokaler. I städer och områden som på kort tid tagit emot många internflyktingar har boendepriiser stigit, vilket även påverkat lokalbefolkningen. En förklaring till de brister som funnits har varit avsaknad

¹⁸ IOM, Ukraine — Internal Displacement Report — GPS Round 13, juni 2023, [url](#), s. 9

¹⁹ OCHA, Ukraine Humanitarian Response 2023, 2023-09-06, [url](#), s. 1–2

²⁰ OCHA, Ukraine Humanitarian Response 2023, 2023-09-06, [url](#), s. 2

av en nationell strategi för integration och att det saknas tillräckligt med resurser.²¹ Det finns förhoppningar om att den nationella strategin som togs fram 2023 ska lösa vissa av de tidigare utmaningarna.

Personer som lever med funktionsnedsättningar och har flytt till följd av kriget har svårt att få särskilt stöd. Det råder t.ex. brist på anpassade boenden till rimliga kostnader. Situationen är särskilt svår för personer som har behov av vård i hemmet. Förläggningar är oftast inte tillgänglighetsanpassade. Boendesituationen, särskilt för de som lever i förläggningar, utgör ett hinder för lokal integrering, samt ökar utsattheten och risken för utnyttjande bland särskilt utsatta grupper. OCHA uppskattar att 500 000 internflyktingar lever i förläggningar som håller otillräcklig standard.²² Många internflyktingar lever också i värdfamiljer, hos volontärer eller har på egen hand ordnat bostad. Det är inte ovanligt, särskilt i Donetsk och Luhansk, att olika former av bostadslösningar håller låg standard samt har otillräckliga sanitetsmöjligheter och saknar dricksvatten.²³

I vissa områden har konkurrens om resurser lett till spänningar mellan internflyktingar och lokalbefolkning. Höga levnadsomkostnader i områden som inte påverkats lika mycket av kriget har i en del fall tvingat kvinnor och familjer att återvända till sina hemområden, trots att de fortfarande varit drabbade av strider och saknat grundläggande service.²⁴ Det är inte ovanligt att personer tvingats på flykt flera gånger, exempelvis på grund av svårigheter att hitta bostad och försörjning, för tillgång till samhällstjänster och säkerhet.²⁵

International Crisis Group rapporterade under 2022 att män som flytt inom Ukraina hade svårare att hitta boende än kvinnor och familjer. Förklaringar som angavs var att värdfamiljer kände sig mindre trygga med att ha män inneboende eller att det fanns en förväntan på män att delta i striderna mot Ryssland. Av rädsla för diskriminering eller att kallas in till det militära avstod en del män från att registrera sig som internflyktingar.²⁶

Organisationer inom det civila samhället rapporterar att internflyktingar utsätts för arbetsmarknadsdiskriminering. Begränsade möjligheter att få anställning och en svag ekonomi har haft särskild påverkan på internflyktingar och tvingat många att leva under enkla förhållanden i kollektiva eller tillfälliga boenden.²⁷

Världshälsoorganisationen (WHO) kunde i maj 2023 verifiera att över 1 000 attacker drabbat vårdsektorn i Ukraina sedan den fullskaliga ryska invasionen inleddes i februari 2022. Attackerna har påverkat vårdgivare, faciliteter, logistik, ambulanstransporter med mera och begränsat tillgången till vård för tusentals personer med ökade hälsorisker som följd. Vårdsektorn påverkas också negativt av attacker mot andra delar av den civila infrastrukturen. I östra

²¹ USDOS, Ukraine 2022 Human Rights Report, 2023-03-20, [url](#), s. 32–33

²² OCHA, Humanitarian Needs Overview 2023, december 2022, [url](#), s. 70–71

²³ USDOS, Ukraine 2022 Human Rights Report, 2023-03-20, [url](#), s. 32–33

²⁴ USDOS, Ukraine 2022 Human Rights Report, 2023-03-20, [url](#), s. 32–33

²⁵ IDCM, Global Report on Internal Displacement 2023, 2023-05-11, [url](#), s. 87

²⁶ International Crisis Group, Responding to Ukraine's Displacement Crisis: From Speed to Sustainability, 2022-09-26, [url](#), s. 10–11

²⁷ USDOS, Ukraine 2022 Human Rights Report, 2023-03-20, [url](#), s. 32–33

Ukraina, varifrån kliniker och vårdinrättningar rapporterat utmaningar kopplat till säkerhet och förstörelse, kan många vårdgivare trots allt fortsätta sin verksamhet, om än nerskalat.²⁸ Enligt WHO har det skett vissa förbättringar när det gäller internflyktingars tillgång till sjukvård, men de är fortfarande en sårbar grupp, särskilt när det gäller primärvård. Personer som tvingats lämna sina hemområden saknar i större utsträckning kännedom om hur de kommer i kontakt med primärvård och läkare än andra.²⁹

Under kriget har omfattande civil infrastruktur för bland annat energi-, vatten- och värmeförsörjning skadats eller förstörts i ryska attacker. Under den senaste vintern orsakade denna typ av attacker en energikris och miljoner ukrainare förlorade tillgång till el, värme och vatten. Även om Ukraina går bättre förberedda in i den kommande vintern så finns det en oro för att förnyade attacker riskerar leda till en ny energikris.³⁰

I jämförelse med personer som återvänt till sina hemområden respektive personer som inte tvingats på flykt, har internflyktingar ett större behov av stöd i form av exempelvis livsmedel, läkemedel och vård, boenden, kontanta medel samt kläder, filter med mera. Störst är behovet av kontanter och ekonomiskt stöd, rapporterar IOM.³¹

Migrationsanalys konstaterar att den pågående konflikten skapat en humanitär kris som slår brett mot den ukrainska befolkningen och fått till följd att flera miljoner ukrainare är i behov av stöd för att täcka sina mest grundläggande behov. Kvinnor, barn och äldre är de grupper som dominerar bland internflyktingar. Många rapporter gör gällande att särskilt äldre och personer som lever med funktionsnedsättningar har svårt att få tillgång till, eller tillräckligt, stöd. Situationen längs med eller i närheten av fronten är särskilt ansträngd, medan det är svårt att få en bild av situationen i ryssockuperade områden.

3.3 Rättigheter och stöd från myndigheter

Det finns generellt sett inga formella hinder i Ukraina som begränsar medborgare från att bosätta och etablera sig på en annan ort än där man har sitt ursprung. Personer som bosätter sig på en ny ort behöver dock registrera sin nya adress för att kunna ta del av olika samhällstjänster.³²

Personer som velat registrera sig som internflyktingar och få stöd har i vissa fall stött på problem. Det handlar exempelvis om svårigheter att registrera sig för de som förlorat sina handlingar, att man förlorat sin registrering som internflykting efter flytt mellan orter eller att en del utbetalningar blivit försenade.³³ Nästan

²⁸ WHO, WHO records more than 1000 attacks on health care in Ukraine over the past 15 months of full-scale war, 2023-05-30, [url](#)

²⁹ WHO, Health needs assessment of the adult population in Ukraine: survey report: April 2023, 2023-08-04, [url](#), s. 38

³⁰ OCHA, Ukraine Winter Response Plan, October 2023 - March 2024, 2023-08-14, [url](#), s. 3

³¹ IOM, Ukraine — Internal Displacement Report — GPS Round 13, juni 2023, [url](#), s. 10

³² Freedom House, Freedom in the World 2023, 2023, [url](#)

³³ Staar, Overview of the Ukraine Government's IDP Social Assistance Support Programmes, 2023-01-09, [url](#), s. 3–4

400 000 ukrainare saknade vid slutet av 2021 identitetshandlingar enligt en uppskattning av Världsbanken. UNHCR har uttryckt oro över att flyktingströmmarna inom Ukraina riskerar leda till att fler förlorar sina identitetshandlingar, att möjligheten att dokumentera födslar, äktenskap och dödsfall försvåras samt att tillgången till myndighetskontor för att exempelvis förnya handlingar begränsas. För en del grupper beskrivs processen för att få handlingar som komplex och kostsam.³⁴ Ukraina har dock vidtagit åtgärder som gör det enklare att få handlingar och dokument utfärdade.

En applikation/plattform, DIAA, som ursprungligen togs fram 2019 som en del av Ukrainas digitalisering av offentliga tjänster har också vidareutvecklats och anpassats till aktuella förhållanden i landet. Från att ursprungligen vara ett sätt att digitalt registrera exempelvis födslar och äktenskap går det nu också att ändra sin boställningsort, vilket innebär att myndigheter snabbare får en bättre bild av internflyktingssituationen. Det går också att ansöka om stöd för att reparera krigsskadade fastigheter, lyssna på digitalradio när marknätet ligger nere och att skapa digitala dokument med personinformation som gör det enklare att passera vägspärrar och kontroller.³⁵ Mer än halva den vuxna ukrainska befolkning använder plattformen.³⁶

Den ukrainska staten erbjuder visst stöd till internflyktingar, och för att omfattas av stödet måste den som ansöker vara registrerad som internflykting. Registrering görs genom att besöka socialtjänstens kontor eller center för administrativa tjänster, alternativt digitalt genom DIAA-applikationen. Till ansökan som ges in på socialtjänstens kontor eller center för administrativa tjänster ska identitetsdokument, individuellt skattenummer och barns födelsebevis bifogas. Personer som saknar denna dokumentation kan istället med stöd av två vittnen verifiera sin identitet.³⁷

För att ta del av det statliga stödet som riktas till internflyktingar måste den sökande visa att man antingen levt och varit registrerad som internflykting före den 24 februari 2022, eller att man kommer från ett område som vid tidpunkten påverkas av konflikten eller är ockuperat av Ryssland. Den ukrainska staten uppdaterar regelbundet en förteckning³⁸ över krigsdrabbade områden och den publiceras på deras [webbplats](#).

I Ukraina förmedlas socialt stöd från staten till internflyktingar genom socialministeriet. Enligt en resolution som antogs 2022 avser Ukraina att flytta ansvaret för registrering av internflyktingar samt stödprogram till ministeriet

³⁴ UNHCR, Improving services of the Free Legal Aid Centers for undocumented people, 2023-07-29, [url](#)

³⁵ IOM m.fl., Update on IDP Figures in Ukraine, 2022-04-05, [url](#); Guardian, Meet Diia: the Ukrainian app used to do taxes ... and report Russian soldiers, [url](#), 2023-05-26

³⁶ Atlantic Council, Ukraine's Diia platform sets the global gold standard for e-government, 2023-05-30, [url](#)

³⁷ Staar, Overview of the Ukraine Government's IDP Social Assistance Support Programmes, 2023-01-09, [url](#), s. 3

³⁸ Den senaste förteckningen är tillgänglig [online](#).

för återintegrering av tillfälligt ockuperade områden i Ukraina.³⁹ Det är i nuläget oklart om förändringen har trätt i kraft eller inte.

Internflyktingar kan ansöka för ekonomiskt stöd till boende och levnadsomkostnader. Vuxna får 2 000 ukrainska hryvnia (motsvarar cirka 50 US-dollar) och barn samt personer med funktionsnedsättningar 3 000 hryvnia (motsvarar cirka 75 US-dollar). Stödet betalas ut månadsvis och riktas till personer som lämnat ockuperade områden, områden med pågående strider eller som är blockerade samt till personer som söker stöd för bostäder som skadats före den 20 maj 2022. Stödet upphör, om det hemområde en person var registrerad i vid den fullskaliga invasionens inledning den 24 februari 2022, lyfts från förteckningen över områden som påverkas av konflikten eller är ockuperat av Ryssland. Det innebär att färre internflyktingar har rätt till stöd när och om Rysslands kontroll över ukrainskt territorium minskar. En person kan dock ansöka igen om stöd efter att deras hemort tagits bort från listan, om de kan visa att deras hus är förstört och det hindrar dem från att återvända. Personer med rätt till stöd får det så länge behov finns. Det finns i nuläget ingen borte tidsgräns.⁴⁰

Utöver ovan finns också andra former av stöd riktade till internflyktingar. Internflyktingar har under vissa förutsättningar möjlighet att genom DIIA-applikationen ansöka om förmånliga bostadslån. I DIIA kan också arbetsgivare som anställer internflyktingar ansöka om att få delar av deras lön ersatt. Ersättningen som betalas ut motsvarar 6 500 hryvnia (motsvarar cirka 165 US-dollar), det vill säga minimilön. Fastighetsägare som erbjuder boende åt internflyktingar har möjlighet att ansöka om ekonomisk kompensation.⁴¹

För personer som lever kvar i krigsdrabbade områden eller som inte fått egendom förstörd saknas möjligheter att ansöka om ekonomiskt stöd. FN har lyft fram det som positivt att Ukraina försöker evakuera personer som lever i konfliktdrabbade samhällen till säkrare områden där de kan få olika former av stöd. Även om digitaliseringen på olika sätt förenklar möjligheten att ansöka om till exempel ekonomiskt bistånd, kan det fortfarande vara komplicerat för personer som saknar moderna mobiltelefoner eller har svårt för att hantera digitala plattformar.⁴² Äldre personer tillhör en grupp som ibland går miste om olika former av stöd. Bristande kännedom om hur de kan få del av stödet och överbelastade ansökningscenter med långa köer tillsammans med begränsade erfarenheter av att använda internet och moderna mobiltelefoner är några förklaringar.⁴³

Inför 2023 uttryckte OCHA en oro för att myndigheter och områden som tar emot många internflyktingar inte kommer ha tillräcklig kapacitet till följd av

³⁹ Staar, Overview of the Ukraine Government's IDP Social Assistance Support Programmes, 2023-01-09, [url](#), s. 2

⁴⁰ Staar, Overview of the Ukraine Government's IDP Social Assistance Support Programmes, 2023-01-09, [url](#), s. 5

⁴¹ Staar, Overview of the Ukraine Government's IDP Social Assistance Support Programmes, 2023-01-09, [url](#), s. 7–8

⁴² USDOS, Ukraine 2022 Human Rights Report, 2023-03-20, [url](#), s. 32–33

⁴³ OHCHR, The Human Rights Situation of Older Persons in Ukraine in the Context of the Armed Attack by the Russian Federation, maj 2023, [url](#), s. 13–14

det pågående kriget och de ekonomiska konsekvenser det medför. Att många internflyktingar har särskilda behov och att tillgången till personal är begränsad, bland annat efter att anställda tvingats söka skydd, är utmanande.⁴⁴

Migrationsanalys konstaterar att det inte finns några formella hinder för ukrainare att röra sig inom landet och att etablera sig på nya orter. Det finns ett system på plats för registrering av internflyktingar och som registrerad finns det möjlighet att ansöka om stöd. Det stöd som finns är relativt begränsat och med stigande levnadsomkostnader är det svårt för många att få pengarna att räcka till. Systemet har anpassats efter rådande förhållanden och det finns välfungerande digitala lösningar. Trots detta är systemet utmanande för personer med begränsade erfarenheter och möjligheter att använda digitala lösningar. Det riskerar leda till att grupper som redan är utsatta går miste om det stöd som finns.

3.4 Stöd från civilsamhället och internationella aktörer

FN:s kontor för samordning av humanitär hjälp (OCHA) samordnar humanitärt stöd till Ukraina, och deras [webbplats](#) uppdateras regelbundet med information om behov och åtgärder.

Drygt 18 miljoner ukrainare, cirka 40 procent av landets befolkning, är enligt OCHA i behov av humanitärt stöd under 2023. Det handlar om internflyktingar, men också personer som inte har tvingats på flykt, liksom personer som återvänt till sina tidigare hem. Över 400 humanitära organisationer är verksamma i Ukraina. En majoritet av organisationerna är från det ukrainska civilsamhället, men där finns också ett hundratal internationella organisationer, FN-organisationer med flera. Det är en kraftig ökning jämfört med det hundratal organisationer som var verksamma vid den fullskaliga invasionens inledning.⁴⁵

Under de senaste månaderna har OCHA koordinerat kritiskt stöd i form av exempelvis dricksvatten, livsmedel och vård. De har också bidragit med stöd till återuppbyggnad av bostäder, utbildning, rådgivning och ekonomiskt bistånd. Det finns län i olika delar av Ukraina som tar emot mycket stöd, men de flesta stora mottagarlänen är samlade i de södra och östra delarna av landet. OCHA uppskattar att de behöver 3,9 miljarder US-dollar för att kunna genomföra sin plan för humanitärt stöd 2023. I juli 2023 var den emellertid endast finansierad till 30 procent.⁴⁶

Finansieringen av humanitär verksamhet beskrevs under 2022 som god, men har under 2023 varit låg och otillräcklig.⁴⁷ Andra utmaningar uppges vara administrativa och byråkratiska hinder som påverkar humanitära arbetares möjlighet att tjänstgöra.⁴⁸ I ett gemensamt uttalande från ett antal stora humanitära organisationer i slutet av 2022 framhölls att konstanta

⁴⁴ OCHA, Humanitarian Needs Overview 2023, december 2022, [url](#), s. 17

⁴⁵ OCHA, Ukraine Humanitarian Response 2023, 2023-09-06, [url](#), s. 4–5

⁴⁶ OCHA, Ukraine Humanitarian Response 2023, 2023-09-06, [url](#), s. 4, 6

⁴⁷ OCHA, Ukraine Humanitarian Response 2023, 2023-08-03, [url](#), s. 2, 7

⁴⁸ OCHA, Ukraine Humanitarian Response 2023, 2023-09-06, [url](#), s. 4–7

beskjutningar, attacker mot infrastruktur, bristande tillgång till elektricitet och internet samt svårigheter att kommunicera, utgör svåra och farliga förhållanden och gör det svårt att nå ut med humanitärt bistånd – särskilt i områden där det behövs som mest.⁴⁹

Migrationsanalys konstaterar att ett stort antal nationella och internationella organisationer verkar i Ukraina och att de bidrar med omfattande stöd till internflyktingar och andra ukrainare som lever under ansträngda förhållanden. Det är svårt att få en samlad och detaljerad bild av organisationernas verksamhet, särskilt de som inte koordineras av OCHA. I första hand otillräcklig finansiering, och i delar av landet ett mycket svårt säkerhetsläge, utgör hinder i organisationernas verksamhet och strategier och begränsar deras möjligheter att nå ut till behövande.

3.5 Personer som återvänder till hemområden

IOM har sammanställt en [rapport](#) om situationen för personer som har återvänt till sina hemområden efter att ha befunnit sig på flykt under en period.⁵⁰ Även UNHCR har publicerat en [rapport](#) med fokus på närliggande frågor som rör både internflyktingar och personer som sökt skydd i utlandet.

Cirka 4,8 miljoner ukrainare⁵¹ har enligt IOM:s bedömning återvänt till sina hem efter en period av flykt, varav omkring en miljon från utlandet. Strax över hälften (55 procent) av de som återvänt till sina hemområden är kvinnor. Återvändande familjer har i genomsnitt tre medlemmar. Bland de familjer som återvänt är det inte ovanligt med familjemedlemmar som är äldre än 60 år (41 procent), har kronisk sjukdom (39 procent) eller har funktionsnedsättningar (21 procent).⁵²

En undersökning genomförd av UNHCR, publicerad i juni 2023, indikerar att säkerhetsläget och tillgång till grundläggande tjänster, försörjning och bostad, är faktorer som internflyktingar uppger påverkar deras möjligheter att återvända. Grupper av internflyktingar med bakgrund utanför östra Ukraina, med högre utsatthet och utmaningar i de områden där de sökt skydd, med ekonomiska förutsättningar att återvända eller en önskan om att se efter sina fastigheter, är mer benägna att återvända till sina hemområden än andra. Undersökningen visar också att hälften av internflyktingarna besökt sitt hemområde – antingen själva eller någon ur deras hushåll. Bakgrunden till besöken är att kontrollera sina bostäder, hämta tillhörigheter eller träffa familj och vänner. Nästan 70 procent av internflyktingarna hoppas i framtiden kunna återvända till sina hemområden, men har inga aktuella planer på att göra det.

⁴⁹ Norwegian Refugee Council m.fl., Joint Statement, Humanitarian organisations condemn continued attacks on civilian infrastructure in Ukraine, 2022-11-25, [url](#)

⁵⁰ Rapportens fokus är personer som sedan februari 2022 återvänt till sina hemorter efter att ha vistats minst två veckor på annan ort. Det handlar dels om personer som varit på flykt inom Ukraina, dels om personer som vistats i utlandet. Rapporten inkluderar inte personer som vistats utlandet och återvänt till andra platser i Ukraina än sin hemort.

⁵¹ IOM rapporterar att 4 757 000 personer återvänt till sina hemområden, varav 1 064 000 återvänt från utlandet.

⁵² IOM, Ukraine — Returns Report — GPS Round 13, juni 2023, [url](#), s. 1–3

Det är relativt få som i närtid avser att återvända permanent till sina hemområden.⁵³

Bland de som återvänt till sina hemområden har cirka 30 procent tillfälligt sökt skydd på annan ort inom sitt län, 50 procent sökt skydd i ett annat län i Ukraina och cirka 20 procent återvänt efter vistelse i utlandet. Kvinnor som deltagit i IOM:s undersökning har överlag större behov av stöd än män. Kvinnor tvingas, i större utsträckning än män, dra ned på utgifter kopplade till exempelvis hälsa och livsmedel eller avbetalningar av lån/skulder. Svårigheter att hitta arbete och få en inkomst, skadade bostäder och oro över odetonerade sprängladdningar och minor i hemområdet är vanligt bland de som återvänder. Många uppger också att det är svårt att få tillgång till offentlig service, inklusive grundläggande sjukvård. En mindre andel oroar sig över tillgången till elektricitet.⁵⁴

Det är inte ovanligt att personer som sökt skydd i utlandet antingen återvänder till eller besöker Ukraina. Kvinnor utgör strax över 90 procent av dem som återvänder. Ungefär hälften återvänder för ett kort besök, 40 procent för att återetablera sig och cirka tio procent är osäkra på om de kommer att besöka eller stanna kvar. Det vanligaste motivet till varför man återvänder är att återförenas med familj. Andra vanliga motiv är att man behöver förnya och utfärda olika identitetshandlingar eller dokumentation, samt få medicinsk behandling och vård. Av de som återvänder behöver många stöd i form av ekonomiskt bistånd, vård, mediciner och mat.⁵⁵

Migrationsanalys konstaterar att det på nationell nivå inte är ovanligt att personer som levit en tid som internflyktingar återvänder till sina hem. Det finns geografiska skillnader, och det är tydligt att viljan att återvända till sina hemområden är betydligt lägre bland personer som lever i östra Ukraina än på andra platser. En rimlig förklaring till detta är att säkerhetsläget där på många platser fortfarande är mycket bristfälligt, medan det i andra delar av landet skett mer positiv säkerhetsutveckling sedan Ryssland under 2022 drog sig tillbaka från flera områden.

⁵³ UNHCR, Lives on hold: Intentions and Perspectives of Refugees and IDPs from Ukraine, juli 2023-07-06, [url](#), s. 5–6, 28, 32

⁵⁴ IOM, Ukraine — Returns Report — GPS Round 13, juni 2023, [url](#), s. 4, 7–8

⁵⁵ IOM, Ukraine — Returns Report — GPS Round 13, juni 2023, [url](#), s. 6

Källförteckning

- Atlantic Council, Ukraine's Diia platform sets the global gold standard for e-government, 2023-05-30, [url](#)
- CSIS (Center for Strategic and International Studies), The Civilian Impacts of a Possible Russian Invasion of Ukraine, 2022-02-02, [url](#)
- Freedom House, Freedom in the World 2023, 2023, [url](#)
- Guardian, Meet Diia: the Ukrainian app used to do taxes ... and report Russian soldiers, [url](#), 2023-05-26
- IDCM (Internal Displacement Monitoring Centre), Global Report on Internal Displacement 2023, 2023-05-11, [url](#)
- International Crisis Group, Responding to Ukraine's Displacement Crisis: From Speed to Sustainability, 2022-09-26, [url](#)
- IOM (International Organization for Migration), Ukraine — Internal Displacement Report — GPS Round 13, juni 2023, [url](#)
- IOM, Ukraine — Returns Report — GPS Round 13, juni 2023, [url](#)
- IOM m.fl., Update on IDP Figures in Ukraine, 2022-04-05, [url](#)
- Mykhnenko m.fl., Understanding forced internal displacement in Ukraine: insights and lessons for today's crises, 2022-09-15, [url](#)
- Norwegian Refugee Council m.fl., Joint Statement, Humanitarian organisations condemn continued attacks on civilian infrastructure in Ukraine, 2022-11-25, [url](#)
- Norwegian Refugee Council, Access to pensions for conflict affected persons and IDPs in Ukraine - Facts and Solutions, 2020-10-12, [url](#)
- OCHA (United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs), Ukraine Humanitarian Response 2023, 2023-09-06, [url](#)
- OCHA, Ukraine Winter Response Plan, October 2023 - March 2024, 2023-08-14, [url](#)
- OCHA, Humanitarian Needs Overview 2023, december 2022, [url](#)
- Staar, Overview of the Ukraine Government's IDP Social Assistance Support Programmes, 2023-01-09, [url](#)

Ukraina, Government approves State Policy Strategy on Internal Displacement for the period up to 2025, 2023-04-07, [url](#)

UNHCR (United Nations High Commissioner for Refugees), Improving services of the Free Legal Aid Centers for undocumented people, 2023-07-29, [url](#)

UNHCR, Lives on hold: Intentions and Perspectives of Refugees and IDPs from Ukraine, 2023-07-06, [url](#)

UNHCR, Ukraine - 2021 Planning Summary, 2021-01-27, [url](#)

United States Department of State (USDOS), Ukraine 2022 Human Rights Report, 2023-03-20, [url](#)

WHO, WHO records more than 1000 attacks on health care in Ukraine over the past 15 months of full-scale war, 2023-05-30, [url](#)